

SINIF ÖĞRETMENLERİNİN DERSLERE İLİŞKİN GÖRÜŞLERİ VE TERCİH ETTİKLERİ ÖĞRETİM YÖNTEMLERİ: İSTANBUL ÖRNEĞİ

Cihangir DOĞAN*

Özet

Türkiye’de Cumhuriyetin başından itibaren sınıf öğretmeni yetiştirilmeye önem verilmiş ve günümüzde sınıf öğretmenliği önemli standartlara kavuşturulmuştur. Yetiştirilen sınıf öğretmenlerinin sayı bakımından yetersiz kalması nedeniyle 2000’li yıllara kadar bu mesleğe dışardan atamalar devam etmiştir. Günümüzde öğretmen başına düşen öğrenci sayısı gelişmiş ülkelerin çok gerisinde kalmış, Türkiye genelinde 32 olan bu sayının, göç alan illerimizde 48 ve daha yüksek olduğu hesaplanmıştır. Bu çalışmanın amacı sınıf öğretmenlerinin çalıştıkları eğitim-öğretim sürecinde derslerle ilgili karşılaştıkları sorunları, bunlarla ilgili görüşleri ve tercih ettikleri öğretim teknikleri hakkında bilgi toplamak, konuyla ilgili bundan sonraki tartışmalara yeni öneriler sunmaktır. Araştırma Mart-Mayıs 2003 tarihinde Üsküdar, Kadıköy, Ümraniye ve Maltepe ilçelerinde gerçekleştirilmiştir. Tesadüfi örneklem sistemiyle 211 sınıf öğretmenine araştırma konusuyla ilgili 25 soruluk görüşme formu düzenlenerek uygulanmıştır. Araştırma sonucunda elde edilen bulgulara göre sınıf öğretmenlerinin önemli bir kısmı okuma-yazma ve dört işlem derslerinin 4. sınıfa kadar devam etmesini, Türkçe-Matematik derslerine daha çok önem verilmesini ve 4. sınıftan itibaren Türkçe, Matematik ve İngilizce gibi derslere branş öğretmenlerinin girmesini istemektedir. Ayrıca sınıf öğretmenlerinin yaklaşık yarısı öğretim sürecinde soru-cevap tekniğini kullanmaktadır.

Anahtar Kelimeler: sınıf öğretmeni, görüş, öğretim tekniği, ders, öğrenci

Abstract

An importance has been given elementary teacher training since the establishment of the Republic of Turkey and it has been reached to important standards. Due to the lack of elementary teachers in terms of quantity, there has been a tendency to appoint some university graduates as elementary teachers until 2000’s. Teacher-student ratio is about 1-32 and it is more than developed countries’ rates. In some crowded cities this ratio raises to 1-48 and more. Aim of this research is to gather data about elementary teachers’ views about the lessons, their preferences of teaching methods, their problems in relation to teaching practice

Yazışma Adresi: *Doç. Dr. Cihangir Doğan, Marmara Üniversitesi, Atatürk Eğitim Fakültesi, İlköğretim Bölümü, Göztepe Kampüsü Kadıköy/İstanbul

and make some suggestions by addressing the issues arising from the research data. This study was undertaken in Üsküdar, Kadıköy, Ümraniye and Maltepe districts of Istanbul between March and May 2003 by using interview forms consisting of 25 questions. 211 elementary teachers who were chosen randomly completed these forms. From the analysis of data it highlights that many teachers gave an importance to literacy and numeracy skills between first and fourth grades. It is because of this reason, the main importance has been assigned to the courses Turkish and maths. According to the teachers Turkish, maths and English should be given by subject teachers from the period of the fourth grade. In addition to this, almost half percent of the teachers use “question and answer” as a teaching technique in their classes.

Key Words: *elementary teacher, view, teaching techniques, lesson, student.*

Türkiye’de Cumhuriyetin başından itibaren ilkokul öğretmeni yetiştirmeye önem verilmiştir. İlk öğretmen okullarının eğitim süresi 1924’te ilkokuldan sonra dört seneden beş seneye, 1932-33 öğretim yılında öğretim süresi altı seneye çıkarılmıştır. Bu okulların eğitim süresi 1970-1971 öğretim yılında yedi seneye, 1974-1975 öğretim yılında liseden sonra iki seneye çıkarılmış ve 1989-1990 öğretim yılından itibaren liselerden sonra dört yıllık lisans eğitimi olmak üzere toplam 15 seneyi dolduran, günümüzdeki eğitim sistemine başlanmıştır (Şahin, 1998: 93). Görüldüğü gibi Cumhuriyetin başından günümüze kadar geçen süreç içerisinde ilkokul öğretmeni yetiştirmede kalite bakımından önemli gelişmeler kaydedilmiştir.

Ayrıca öğretmen yetiştirme konusunda çoğu zaman eğitimcilerimiz tarafından gündeme getirilen konulardan biri, öğretmenlerin uygulamaya dönük olmayan salt bilgiye yönelik dersler almasının yanında, uygulama ve sosyal beceri kazandıran derslerin yetersiz olduğunu söylemeleridir (Tan, 1989: 130). Bununla birlikte özellikle öğretmen yetiştiren okulların üniversiteye devredilmesinden sonra meslek derslerinin sabit kaldığı ve alan bilgisi derslerinin artması sonucunda, bu derslerin oranı %20-25’lerden %10-12’lere kadar düştüğü kaydedilirken, 1998’den itibaren eğitim fakültelerinin yeniden yapılandırılması sonucunda okul deneyimi ve uygulamalarına ayrılan sürenin ilköğretim bölümlerinde yaklaşık üç kat artırılmasının nitelik bakımından öğretmenlik mesleğine önemli katkı sağlayacağı kaydedilmiştir (Öztürk, 2001: 257).

Cumhuriyetin başından günümüze kadar sınıf öğretmeni yetiştirme ve nitelik artırma konusunda önemli gelişmeler kaydedilmesine karşılık, nicelik bakımından aynı başarıya ulaşılammış, sınıf öğretmeni açığı sürekli gündeme gelmiştir. Bu nedenle sınıf öğretmeni açığını kapatmak amacıyla eğitim kursları, vekil öğretmenlerin asil öğretmen olarak atanması, mektupla öğretim, hızlandırılmış eğitim gibi kısa zamanda az maliyetle çok öğretmen yetiştirme yollarına gidilmiştir (Kaya, 1991: 12). Öğretmen açığının kapatılması amacıyla 1997-2002 yıllarında ilk ve orta öğretime 230 bin civarında öğretmen atanmıştır. Bunların önemli bir kısmı meslek dışından sınıf öğretmeni olarak göreve başlamıştır (Doğan, 2003: 84). Böylece günümüzde ilköğretimde 375 bin civarında öğretmenin görev yaptığı belirtilmiştir. Türkiye’de geçen 78 yıllık sürede nüfus 5 kat, okul sayısı 10 kat, öğrenci sayısı 44 kat ve öğretmen sayısı 46 kat artmıştır (MEB, 2001). Bunun sonucunda öğretmen başına düşen ortalama öğrenci sayısı ilköğretimde 32 olarak hesaplanırken, bu sayı Marmara Bölgesi için 38’dir (MEB, 2002: 201). Göç alan kentlerde bu ortalama 48 olarak belirtilirken, İstanbul’da bu ortalamanın ilçelere göre değişmekle beraber daha yüksek olduğu bilinmektedir. İlköğretimdeki öğretmen başına düşen öğrenci sayısı bazı gelişmiş

ülkelerle karşılaştırıldığında Türkiye'nin çok geride kaldığı görülür. Bu sayı İngiltere'de 14, Almanya'da 13, İtalya'da 10, Portekiz'de 13 ve Japonya'da 18'dir (Sezal,1993: 128).

İlköğretimde önemli sorunlardan biri de kırsal bölgelerde birleştirilmiş sınıflarda ders yapılmasına karşılık, kentlerde ikili eğitim yapılmasıdır. Oysa Millî Eğitim tarafından 1997-1998 eğitim ve öğretim yılından itibaren ülke genelinde sınıf öğretmenleri ihtiyacı kalmadığı ve 2000'li yıllarda ikili öğretim ve birleştirilmiş sınıf uygulaması kalmayacağı belirtilmişti (MEB, 1997).

Kısaca sınıf öğretmenleri yetiştirilmesi ve bunların eğitim-öğretim sürecinde karşılaştıkları sorunlar belirtildikten sonra, eğitim ve öğretimin başarısında öğretmenlerin yetiştirilmesi kadar, özellikle ilköğretim öğrencilerinin aldıkları derslerin sayısı, türü ve öğretmenlerin tercih ettiği öğretim yöntemleri hayati önem taşımaktadır. Çünkü öğrencilerin ilköğretim sürecinde aldıkları eğitimin kalitesi ve kazandıkları davranış alışkanlıkları, bunların ileri yıllardaki eğitim başarılarında önemli ölçüde belirleyici olabilmektedir. Çalışmamıza bu noktadan bakarak araştırmanın konusu ve amacı bakımından son yıllarda ilköğretimin ilk beş senesinde okutulan dersler ile sonradan konan derslerin incelenmesi önem taşımaktadır. 1997-1998 eğitim ve öğretim yılından itibaren ilköğretimin 1, 2 ve 3. sınıflarına "Bireysel ve Toplu Etkinlikler", 4 ve 5. sınıflarına "Seçmeli" ve "Yabancı Dil" dersleri konmuştur. 2000-2001 eğitim ve öğretim yılında 4. sınıftan itibaren "Fen Bilgisi", "Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi" dersleri uygulamaya konmuştur (Akyüz, 2001: 320).

Yöntem

Çalışmanın amacı sınıf öğretmenlerinin okuttuğu dersler ile bunların öğretimi sürecinde karşılaşılan sorunlar hakkındaki düşüncelerinin belirlenmesi ve öğretmenlerin tercih ettikleri öğretim yöntemlerinin araştırılması yapılarak, birinci kaynaktan elde edilen bilgilerin değerlendirilmesi ve konuyla ilgili tartışma ve çözüm önerilerine yeni boyutlar kazandırmaktır.

Bu araştırma sınıf öğretmenlerinin okuttuğu derslere, tercih ettikleri öğretim yöntemlerine ve derslerde karşılaştıkları sorunlara ilişkin düşüncelerini belirlemek amacıyla yapılmıştır. Birinci kaynaktan güncel bilgilere ulaşmak için aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır.

Sınıf öğretmenlerinin ders üniteleri hakkındaki düşünceleri nedir?

Sınıf öğretmenleri hangi derslere daha çok önem verilmesini istemektedir?

Sınıf öğretmenleri okuma-yazma ve dört işlem öğretimi sürecinin ne kadar devam etmesini istemektedir?

Sınıf öğretmenleri derslerde hangi öğretim yöntemlerini daha çok tercih etmektedir?

Sınıf öğretmenlerinin hizmet süresi ile tercih ettikleri öğretim yöntemleri arasında ilişki var mıdır?

Bu çalışma Mart-Mayıs 2003 tarihinde gerçekleştirilmiştir. Araştırmanın evrenini İstanbul'un Üsküdar, Kadıköy, Ümraniye ve Maltepe ilçelerinde ilköğretim okullarında çalışan sınıf öğretmenleri oluşturmuştur. Araştırmanın örnekleme bu okullardan tesadüfi örnekleme sistemiyle seçilen 211 sınıf öğretmenidir. Araştırmada

yukarıda belirtilen konularda sınıf öğretmenlerinin düşüncelerini belirlemek amacıyla 25 soruluk görüşme formu hazırlanmıştır. Elde edilen bulguların SPSS paket programında frekans ve yüzdeleri çıkarılmış, bazı soruların birbirleriyle ilişkisini belirlemek için ki-kare tekniği kullanılmıştır.

Bulgular

1- Sınıf Öğretmenlerinin Sosyal ve Demografik Özellikleri

Tablo1. Öğretmenlerin Cinsiyeti

	f	%
Erkek	86	40.8
Kadın	125	59.2
Toplam	211	100

Örneklem grubuna katılan sınıf öğretmenlerinin kadın oranı, erkek oranından daha yüksektir (Çizelge 1). Öğretmenlik mesleğinin karakteristik özelliklerinden biri de cinsiyet bakımından kadın oranının yüksek olmasıdır. Ancak Türkiye genelinde erkek öğretmen sayısı kadın öğretmen sayısından daha yüksektir. Millî Eğitimin 1998 verilerinde toplam 456140 öğretmenden 200119'u kadındır (MEB,1999: 7).

Tablo 2. Öğretmenlerin Doğum Yerleri

	f	%
Köy-Kasaba	58	27.5
İlçe	76	36
İl	45	21.3
Büyük Şehir (Nüfusu 500 bin üssü)	32	15.2
Toplam	211	100

Çizelge 2'de görüldüğü gibi örnekleme oluşturan sınıf öğretmenlerinin en yüksek oranını ilçe doğumlu olanlar oluştururken, köy-kasaba doğumlu olanlar ikinci sırada yer almaktadır. İl ve büyük şehir doğumlu olan öğretmenlerin oranı %36.5'tir. Öğretmenlerin yarısından fazlasını köy-kasaba ve ilçe doğumlular oluşturmaktadır.

Tablo 3. Öğretmenlerin Yaşı

	f	%
20-29 Yaş	28	13.3
30-39 Yaş	55	26.1
40-49 Yaş	93	44.1
50-59 Yaş	35	16.6
60 +	-	-
Toplam	211	100

Örnekleme katılan sınıf öğretmenlerinin yaklaşık %70'ini 30-49 yaş arasındakiler oluşturmaktadır. 50-59 yaşında olan öğretmenlerin oranı %16.6 iken, 60 yaş ve üstünde olan sınıf öğretmenine rastlanılmamıştır (Çizelge 3).

Araştırma yapılan ilçelerde ilkökul öğretmenlerinin daha çok orta yaş grubunda kümelenildiği görülmektedir.

Tablo 4. Öğretmenlerin En Son Bitirdiği Okul

	f	%
Eğitim Fakültesi	78	37.3
Fen-Edebiyat Fakültesi	23	11
Öğretmen Lisesi	6	2.8
Eğitim Enstitüsü	64	30.6
Eğitim Yüksek Okulu		
İktisadi İdarî Bil., Turizm	7	3.3
Sosyal Hizmetler		
Ziraat Fakültesi	2	1
Açık Öğretim	29	14
Toplam	209	100

Örneklem grubunu oluşturan sınıf öğretmenlerinin yaklaşık % 85'i öğretmenlik mesleğiyle ilgili bir okul bitirmiştir. Buna karşılık sınıf öğretmenlerinin yaklaşık % 15'i öğretmenlik mesleğiyle ilgili bir okul bitirmemiştir (Çizelge 4).

Tablo 5. Öğretmenlerin Meslekte Çalışma Süresi

	f	%
0-5 Sene	26	12.3
6-10 Sene	41	19.4
11-15 Sene	20	9.4
16-20 Sene	13	6.1
21 +	111	52.8
Toplam	211	100

Araştırma yapılan ilçelerde meslekte çalışma süresi bakımından sınıf öğretmenlerinin yarıdan fazlasını 21 sene ve daha fazla çalışanlar oluşturmuştur (Çizelge 5).

Görüldüğü gibi bu ilçelerde çalışan sınıf öğretmenlerinin % 87.7'si 5 senenin üzerinde çalışmış, meslekle ilgili deneyim kazanmış kimselerdir.

2- Sınıf Öğretmenlerinin Derslere ve Ünitelere İlişkin Düşünceleri

Tablo 6.Ders Programlarının Değerlendirilmesi

	f	%
Yeterli	48	22.8
Kısmen Yeterli	103	48.8
Yetersiz	60	28.4
Toplam	211	100

Çizelge 6'da görüldüğü gibi, örnekleme katılan 211 sınıf öğretmenin yaklaşık yarısı ders programlarının kısmen yeterli olduğunu belirtirken, öğretmenlerin %28.4'ü ders programlarının yetersiz olduğunu belirtmiştir.

Görüldüğü üzere, ders programlarının yetersiz olduğunu düşünen sınıf öğretmenlerinin oranı, ders programlarının yeterli olduğunu düşünenlerden daha yüksektir. Bu sonuca göre öğretmenlerin çoğunluğu ders programlarını ve üniteleri yeterli görmemektedir.

Tablo 7.Hangi Derslerin Yetersiz Olduğu

	f	%
Türkçe	15	7.1
Beceri Dersleri	2	0.9
Matematik	28	13.3
Fen Bilgisi	1	0.5
Sosyal Bilgiler	1	0.5
Müzik-Resim-Beden Eğt.	2	0.9
Din Kültürü	1	0.5
İngilizce	2	0.9
Katılmayanlar	159	75.4
Toplam	211	100

Sınıf öğretmenleri ders programlarının yetersiz olması konusunda Matematik ve Türkçe dersleri üzerinde yoğunlaşmıştır. Ders programlarının yetersiz olduğunu belirten sınıf öğretmenlerinin %13,3'ü Matematik, %7.1'i Türkçe dersinin yetersiz olduğunu belirtmiştir. Diğer derslerin yetersiz olduğunu söyleyenlerin oranı % 1'in altındadır (Çizelge 7).

Tablo 8. Hangi Derslerin Aşırı Yüklü Olduğu

	f	%
Matematik	37	17.5
Türkçe	5	2.4
Fen Bilgisi	17	8.1
Sosyal Bilgiler	13	6.2
Resim	6	2.8
Beden Eğitimi	2	0.9
Hayat Bilgisi	4	1.9
Katılmayanları	127	60.2
Toplam	211	100

Öğretmenlerin % 17.5 Matematik dersinin aşırı yüklü olduğunu belirtirken, bundan sonra Fen Bilgisi (% 8.1) ve Sosyal Bilgiler (% 6.2) gelmektedir. Buna karşılık öğretmenlerin %60.2'si derslerin aşırı yüklü olduğu görüşüne katılmamaktadır (Çizelge 8).

Tablo 9.Ders Kitaplarının Yeterliliği

	f	%
Yeterli	42	20
Kısmen Yeterli	98	46.7
Yetersiz	70	33.3
Toplam	210	100

Sınıf öğretmenlerinin % 20'si ders kitaplarındaki konuları yeterli bulurken, % 33,3'ü yetersiz bulmaktadır. Çizelge 9'daki bulgulara bakıldığında sınıf öğretmenlerinin ders kitaplarındaki konuları yetersiz bulanların oranı, konuları yeterli bulanlardan daha yüksektir. Ayrıca kısmen yeterli diyenler de göz önüne alınırsa, ders kitaplarındaki konuların daha çok yetersiz görüldüğü söylenebilir.

Öğretmenlerin bitirdikleri en son okul ile okuttukları ders programları hakkındaki görüşleri karşılaştırılmış, eğitim fakültesi mezunlarının % 17.9'u ilköğretim programındaki dersleri yeterli görürken bunların % 25.6'sı yetersiz görmektedir. Eğitim enstitüsü ve eğitim yüksekokulu mezunlarının %33.3'ü ders programlarını yeterli görürken, % 45.3'ü kısmen yeterli görmüştür. Ayrıca fen-edebiyat mezunları ile açık öğretimi bitiren öğretmenlerin yarısı ders programlarını yetersiz görmektedir.

Bu konuda öğretmenlerin hizmet senesi ile ders programlarının yeterli görülmesi karşılaştırılmış, hizmet süresi 16-20 sene olan öğretmenler en yüksek oranda (%30) ders programlarını yeterli görürken, bundan sonra hizmet süresi 20 yıl ve üstü olanlar (% 27) gelmektedir.

Tablo 10.Ders Kitabı Konularındaki Eksiklikler

	f	%
Konular arasında bağlantı yok.	13	13.4
Resim ve şekiller yetersiz.	14	14.4
Daha çok ezbere dayanıyor.	56	57.7
Test soruları az.	7	7.2
Öğrenilenler pekiştirilmiyor.	5	5.2
Güncel değil, ilgi çekmiyor.	1	1
Yaratıcılığı yok.	1	1
Toplam	97	100

Öğretmenler ders kitaplarındaki konuların hangi nedenle yetersiz olduğunu Çizelge 10'da belirtmişlerdir. Ders kitaplarındaki konuların yetersiz olduğunu belirten öğretmenlerin % 57.7'si kitaplardaki konuların uygulamaya yönelik olmasından çok ezberciliğe dayandığını belirtmiştir. Kitaplardaki konuların daha çok ezbere dayanması eğitim sistemimizdeki genel karakteristik sorunlardan biri olarak devam etmektedir.

Tablo 11.Derslerle Güncel Konular Arasındaki İlişkinin Kurulması

	f	%
Güncel konularla ilişkilendiriliyor.	182	87.5
Güncel konularla ilişkilendirilmiyor.	26	12.5
Toplam	208	100

Sınıf öğretmenlerinin önemli bir kısmı (% 87.5) işlenen ders konularıyla güncel olaylar arasında ilişki kurulabildiğini söylerken, bunların %12.5'i ders konularıyla güncel olayların örtüşmediğini ve bunlar arasında herhangi bir ilişki kurulamadığını belirtmiştir (Çizelge 11).

Tablo 12.Daha Çok Önem Verilmesi Gereken Dersler

	f	%
Türkçe	97	45.5
Matematik	40	19
Sosyal Bilgiler	4	1.9
Fen Bilgisi	4	1.9
Hayat Bilgisi	13	6.2
Resim-Müzik-Beden Eğ.	11	5.2
Yabancı Dil	1	0.5
Bilgisayar	1	0.5
Yeterli gören	40	19
Toplam	211	100

Çizelge 12’de görüldüğü gibi örneklem grubunu oluşturan sınıf öğretmenlerinin % 45.5 Türkçe dersine ve % 19’u Matematik dersine daha çok önem verilmesi gerektiğini söylemiştir. Buna karşılık öğretmenlerin % 19’u derslere verilen önemin yeterli olduğunu kabul etmektedir.

Tablo 13.Okutulması Gereksiz Görülen Dersler

	f	%
Matematik	2	1
Din Kültürü	8	3.8
Turizm	5	2.3
İş Eğitimi	12	5.7
Resim-Müzik	4	1.9
Beden Eğitimi	4	1.9
Türkçe	1	0.5
İngilizce	2	0.9
Sosyal Bilgiler	1	0.5
Gerekli Görenler	172	81.5
Toplam	211	100

Sınıf öğretmenlerinin % 81.5’i okutulan tüm derslerin gerekli olduğunu kabul ederken, diğerleri ilköğretimin birinci kademesindeki bazı derslerin okutulmasını gereksiz görmektedir (Çizelge 13).

Örneklem grubuna göre, okutulması gereksiz görülen derslerin başında İş Eğitimi dersi gelirken (% 5,7) bundan sonra sırasıyla Din Kültürü (% 3,8), Turizm (% 2,3) ve Resim, Müzik, Beden Eğitimi dersleri (% 1,9) gelmektedir. Buna karşılık değişik oranlarda %1’in altında Matematik, İngilizce, Türkçe ve Sosyal Bilgiler gibi temel derslerin gereksiz olduğunu söyleyenlere de rastlanılmıştır.

Tablo 14.Okuma-Yazma ve Dört İşlem Öğretiminin Ne Kadar Devam Etmesi

	f	%
Birinci Sınıf	4	1.9
İkinci Sınıf	58	27.5
Üçüncü Sınıf	97	46
Dördüncü Sınıf	20	9.5
Beşinci Sınıf	7	3.3
Hepsi Öğreninceye Kadar	10	4.7
Şimdiki Uygulama Yeterli	15	7.1
Toplam	211	100

Çalışmanın önemli noktalarından biri de ilköğretimde okuma-yazma ve dört işlem öğretiminin kaçınıcı sınıfa kadar devam etmesi gerektiği konusunda sınıf öğretmenlerinin görüş belirtmeleridir. Bu nedenle okuma-

yazma ve dört işlem öğretme sürecinde bu işi gerçekleştiren kimselerin karşılaştıkları sorunlar ve çözüm önerileri araştırma konusu bakımından önem taşımaktadır.

Örnekleme katılan öğretmenlerin % 27,5'i gerek okuma-yazmayı, gerekse dört işlemi öğretme sürecinin ikinci sınıfın sonuna kadar devam etmesini isterken, öğretmenlerin yaklaşık yarısı (% 46) adı geçen öğretim sürecinin üçüncü sınıf sonuna kadar devam etmesini istemektedir (Çizelge 14). Öğretmenlerin % 75,4'ü ilk üç senede okuma-yazma ve dört işlemin öğretilmesi gerektiği görüşünü savunurken, bunların % 12,8'i dördüncü ve beşinci sınıflarda da bu işlemin devam etmesini istemektedir.

3- Sınıf Öğretmenlerinin Eğitim ve Öğretim Sürecinde Tercih Ettikleri Yöntemler

Tablo 15. Düzenli Olmanın ve Eşya Kullanımının Öğretilmesi

	f	%
Örnek davranışları göstererek	107	50.7
Önemini belirtip teşvik ederek	38	18
Dramatize ederek	6	2.8
Sorumluluk vererek	4	1.9
İkaz ederek	13	6.2
Çeşitli yöntemler kullanarak	43	20.4
Toplam	211	100

Sınıf öğretmenlerinin eğitim ve öğretim sürecinde vazgeçilmez görevlerinden biri de öğretime yeni başlayan öğrencilere eşya kullanmayı ve düzenli olmayı öğretmeleridir. Örnekleme katılan öğretmenlerin % 50,7'si öğrencilere düzenli olmayı ve eşya kullanmayı öğretme yöntemi olarak, örnek davranışları sergileme ve uygulamalı olarak gösterme yolunu tercih ettiklerini belirtmiştir.

Tablo 16. Konu Üzerine Dikkati Çekmek İçin Yapılan Uygulama

	f	%
Espiri yapmak-fıkra anlatmak	61	29
İkaz etmek	15	7.1
Araç-gereç kullanmak	120	56.8
Güncellik kazandırmak	4	1.9
Deney yapmak	7	3.3
Konuya ön hazırlık yapmak	4	1.9
Toplam	211	100

Çizelge 16'da görüldüğü gibi, öğretmenlerin %56,8'i öğrencilerin bir konu üzerine dikkatlerini çekmek için en etkili yöntem olarak derslerde araç-gereç kullanmayı belirtmişlerdir. Bundan sonra öğrencilerin konu üzerine dikkatlerini toplamak için fıkra anlatmayı tercih etmektedirler.

Tablo 17.En Çok Kullanılan Öğretim Yöntemi

	f	%
Anlatım	34	16.1
Soru-cevap	109	51.7
Tartışma	30	14.2
Gösteri	10	4.7
Yazdırma	2	0.9
Problem çözme	17	8.1
Cevapsız	9	4.3
Toplam	211	100

Örneklem grubunu oluşturan öğretmenlerin en çok kullandıkları ve tercih ettikleri soru-cevap yöntemidir. Bundan sonra sırasıyla anlatım, tartışma ve problem çözme yöntemleri tercih edilmektedir.

Öğretmenlerin meslekteki hizmet süresi ile en çok kullandıkları öğretim yöntemleri karşılaştırılmış ve yüksek düzeyde anlamlılık çıkmıştır. Hizmet süresine göre öğretmenler en yüksek oranda soru-cevap yöntemini kullanırken, bunların içinde en yüksek oranı % 62.6 ile 21 sene ve daha fazla çalışanlar oluşturmaktadır.

Tablo 18.Derslerde En Sık Kullanılan Araç-Gereçler

	f	%
Kum masası	16	7.6
Tuz haritası	5	2.4
Kolaj	13	6.2
Mobil	16	7.6
Diyagram	5	2.4
Cevapsız	156	73.9
Toplam	211	100

Derslerde en sık kullanılan araç-gereç konusu bakımından örneklem grubuna katılan sınıf öğretmenlerin % 73.9'u bu konu hakkında herhangi bir görüş belirtmemiştir. Cevap veren öğretmenlerin en sık kullandıkları araç-gereçler arasında kum masası, mobil ve kolaj dikkati çekmektedir (Çizelge 18).

Tablo 19.Derslerde Atlas ve Duvar Haritası Kullanılması

	f	%
Kullanıyor	163	77.3
Kısmen kullanıyor	32	15.2
Kullanmıyor	10	4.7
Cevapsız	6	2.8
Toplam	211	100

Sınıf öğretmenlerinin tamamına yakını derslerde atlas ve duvar haritası kullanmaktadır. Duvar haritası kullanmayan öğretmenlerin oranı oldukça düşüktür (Çizelge 19).

Sonuç ve Tartışma

Araştırma yapılan ilçelerde cinsiyet bakımından kadın öğretmen oranı erkek öğretmenden yüksektir.

Öğretmenlerin kaynağının % 27.5'ini kırsal alanlardan gelenler oluşturmaktadır. Marmara Bölgesindeki sınıf öğretmenliği bölümlerine devam eden öğrencilerin babalarının % 60.4'ü köy-kasaba doğumlu iken, % 16.3'ü il doğumludur (Doğan, 2003: 95). Bu durum sınıf öğretmenlerinin kırsal kesimlerden gelen kaynağının giderek azalacağını göstermektedir.

Araştırma yapılan bölgelerde örnekleme oluşturan öğretmenlerin yaklaşık % 15'i öğretmenlik mesleği dışından gelmektedir. Öğretmenlerin yarısından fazlasını 21 sene ve daha çok çalışanlar oluşturmuştur. Bu durum araştırma yapılan bölgelerin merkez olması ve buralarda görev yapanların belirli hizmet senesini doldurma zorunluluğundan kaynaklandığı söylenebilir.

Öğretmenlerin yaklaşık yarısı ders programlarını kısmen yeterli görürken, ders programlarını yetersiz görenlerin oranı, yeterli görenlerden daha yüksektir. Yetersiz görülen ders programlarının başında Matematik (% 13.3) ve Türkçe (% 7.1) dersleri gelmektedir. Özellikle Milli Eğitim kitaplarındaki konuların yetersiz görülmesinin nedeni olarak, öğrencilerin bu kitaplardaki konularla imtihanlardan başarılı olamadıkları, bu nedenle ilave kitap ve dergilerden konuların daha geniş öğretilmesi gerektiği düşüncesi belirtilmiştir.

Ders kitaplarındaki eksiklikleri belirten öğretmenlerin % 57.7'si kitaplardaki konuların uygulamaya yönelik olmadığını ve daha çok ezberciliğe yönelik olduğunu söylemişlerdir. Bu nokta geçmişten günümüze kadar eğitimcilerimizin üzerinde durduğu önemli sorunlardan biridir. Buna karşılık öğretmenlerin % 87.5'i dersleri güncel konularla ilişkilendirdiğini belirtmiştir.

Öğretmenlerin % 45.5'i Türkçe, % 19'u Matematik dersine daha çok önem verilmesi gerektiğini savunmuştur. Türkçe dersinin okuma ve anlamayı, Matematik dersinin ise kavramayı geliştirmesi nedeniyle bu derslere önem verilmesi gerekmektedir. Öğrencilerin okuma-yazma ve dört işlem öğretimi süresi önemli

noktalardan biri olarak gözükmektedir. Günümüzdeki uygulamada öğrencilerin ilk üç senede okuma-yazma ve dört işlem konusunda iyi yetişmeleri gerekir. Çünkü ülkemizde yaygın olarak gözüken önemli sorunlardan biri öğrencilerin güzel yazı yazma ve okuma konusunda yetersiz kalmalarıdır. Diğer bir önemli nokta ise, öğrencilerin matematik derslerinde dört işlemi tam anlamıyla kavrayamadan üst sınıflara geçmeleridir.

Sınıf öğretmenlerinin dile getirdikleri önemli bir nokta da dördüncü sınıftan itibaren, Türkçe, Matematik, İngilizce, Din Kültürü, Sosyal Bilgiler, Fen Bilgisi, Müzik, Resim ve Beden Eğitimi gibi derslere branş öğretmenlerinin girmesini istemeleridir.

Örnekleme oluşturan sınıf öğretmenlerinin yaklaşık yarısı (% 46) okuma-yazma ve dört işlemin dördüncü sınıfa kadar devam etmesini isterken, üçüncü ve dördüncü sınıfa kadar devam etmesini isteyenlerin oranı % 73.3'tür.

Öğretmenlerin yaklaşık % 70'i öğrencilere düzenli olmayı ve eşya kullanmayı öğretirken bu konuda örnek davranışları gösterme ve teşvik etme tekniğini kullanmaktadır.

Öğretmenlerin yarısından fazlası (% 56.8) öğrencilerin konu üzerine dikkatini çekmek için araç-gereç kullanmayı tercih ederken, % 29'u espiri yapmayı veya fıkra anlatmayı tercih etmektedir.

Öğretmenlerin yarısından fazlası öğretim sürecinde derslerde soru-cevap yöntemini kullanmayı tercih ederken, bundan sonra anlatım (% 16.1) ve tartışma (% 14.2) yöntemleri tercih edilmektedir.

Öğrencilerin bir kısmının okuma-yazmayı birinci sınıfta öğrenmesi, bir kısmının üçüncü ve dördüncü sınıfa kadar gecikmesi, bu durumun da öğrenciler arasındaki seviye farkını uçurum noktasına getirdiği belirtilmiştir. Bu nedenle ileri sınıflarda bir kısım öğrencilere ders konuları ağır gelirken, başarılı çocukların uzun süre bekletilmesi sorunuyla karşılaşmaktadır. Böylece sınıfların homojenliği bozulmakta ve istenilen ders programlarını uygulamak zorlaşmaktadır. Özellikle dördüncü sınıftan itibaren ders programları çeşitlendirilmeli, öğrencilerin başarı durumu göz önüne alınmalı ve değişik ders programlarına göre öğrenciler homojen gruplara ayrılmalıdır. Bu nedenle beşinci sınıftan sonra başarısız ve kapasitesiz olan öğrencilere meslek kazandırmaya yönelik programlar düzenlenmeli ve bu öğrenciler yeteneklerine göre yönlendirilmelidir. Çünkü bu öğrenciler derslerden koptukları ve derslere uyum sağlayamadıkları gibi, diğer öğrencilerin ilerlemesine de engel olabilmektedir.

Ayrıca dikkati çeken önemli bir nokta da öğrencilerin derslerinde başarılı veya başarısız olmaları konusunda sınıf öğretmenlerinin birbirine benzer görüş belirtmeleridir. Öğrencilerin motivasyonlarının düşük olması, çok hazırcı olmaları, ders çalışma veya ödev yapma alışkanlığı kazanamayışları ve sınıfların aşırı kalabalık oluşu gibi olumsuz nedenlerin öğrencilerin derslerindeki başarısız olmalarında etkili olduğu belirtilmiştir.

Bu noktadan hareket ederek sınıf öğretmenlerinin görüşleri doğrultusunda okuma-yazma ve dört işlem sürecinin yanında, öğrencilere kendi kendileriyle yetinmeleri ve kendi ayakları üzerinde durabilmeleri öğretilmelidir. Öğrenci yetiştirilmesi ve hayata hazırlanması açısından kendine güvenen, ders çalışma alışkanlığı kazanan ve araştırmacı bir kişiliğe sahip olan insan modeli olarak geliştirilmelidir. Çünkü böyle kişiliğe sahip olan öğrencilerin daha çok başarılı olduğu bilinmektedir.

Kaynaklar

Akyüz, Y. (2001). *Türk Eğitim Tarihi* (Gözden Geçirilmiş 8. Baskı), Alfa Yayınları, İstanbul, 2001.

Akyüz, Y. (1998). Öğretmen Okulu Dışında İlk kez Öğretmen Atanmasına İlişkin Orijinal Belgeler (1860-1861) Ve Tarihi Gelişimi, *Milli Eğitim*, Sayı:137. (91-99).

Doğan, C.(2003). *Türkiye’de Öğretmenlik Mesleğinin Sorunları*, Burak Yay., İstanbul, 2003.

Kaya, Y.K.(1991). Öğretmenler Gününün Düşündürdükleri, *Milli Eğitim*, Sayı: 112.(11-13)

MEB. (2001). *2002 Yılı Başında Millî Eğitim*, (Sunuş Bölümü: Millî Eğt. Bakanı Metin Bostancıoğlu’nun Konuşması), Ankara.

MEB. (2000). *2001 Yılı Başında Millî Eğitim*, Ankara.

MEB.(1997). *Sekiz Yıllık Kesintisiz Zorunlu İlköğretim Uygulaması İle İlgili Sorular ve Cevaplar*, Millî Eğitim Yayını, Ankara.

M.E.B., *Millî Eğitimle İlgili Bilgiler*, APK. Başkanlığı, Ankara.1999, s.7

Öztürk, C. (2001). 21.Yüzyılın Eşiğinde Türkiye’de Öğretmen Yetiştirme, (Ed:O.Öğuz, vd.), *21.Yüzyılda Eğitim ve Türk Eğitim Sistemi*, Sedar Yay., İstanbul, (223-280).

Şahin, M. (1998). İlköğretimde Öğretmen Yetiştirme Süresi, *Millî Eğitim*, Sayı: 137.(91-99).

Sezal, İ. (1993). Eğitime Demografik Yaklaşım, *Türkiye’de Nüfus Konuları*, Hacettepe Ün. Nüfus Etütleri Yayını, Sayı:128.(115-140).

Tan, H. (1989). Türk Eğitiminde Kalite Sorunu, Marmara Ün. Atatürk Eğit. Fak. *Eğitim Bilimleri Dergisi*, Sayı: 7.(129-139).

Summary

ELEMENTARY TEACHERS' VIEWS ABOUT THE LESSONS AND THEIR PREFERENCES OF TEACHING METHODS : SAMPLE OF ISTANBUL

Cihangir Doğan *

Introduction

An importance has been given elementary teacher training since the establishment of the Republic of Turkey and it has been reached to important standards. Due to the lack of elementary teachers in terms of quantity, there has been a tendency to appoint some university graduates as elementary teachers until 2000's.

Teacher-student ratio is about 1-32 and it is more than developed countries' rates. In some crowded cities this ratio raises up to 1-48 and more.

Method

Aim of this research is to gather data about elementary teachers' views about the lessons, their preferences of teaching methods, their problems in relation to teaching practice and make some suggestions by addressing the issues arising from the research data.

This study was undertaken in Üsküdar, Kadıköy, Ümraniye and Maltepe districts of Istanbul between March and May 2003 by using interview forms consisting of 25 questions. 211 elementary teachers who were chosen randomly completed these forms.

Findings:

Approximately 2 out of every 5 is male and 3 out of every 5 is female in the sample group. A high percentage of teachers was born in districts (%36) and the ratio of teachers who were born in metropolises is lesser than the teachers who were born in villages.

85 percent of teachers graduated from teacher training institutions while 15 percent of teachers graduated from other university's departments.

Address for Correspondence: *Doç. Dr. Cihangir Doğan M.Ü. Atatürk Eğitim Fakültesi, İlköğretim Bölümü, Göztepe Kampüsü, Kadıköy / İSTANBUL.

Teachers stated that maths (%13.3) and Turkish (%7.1) were insufficient in the first stage of elementary schooling. On the contrary, they thought that the contents of some curriculum subjects such as maths (%17.5), science (%8.1) and social studies (%6.2) were too intensive.

While 20 percent of class teachers thought that textbooks were sufficient, 33.3 percent of them thought that these were insufficient.

Most of the elementary teachers (%57.7) reported that elementary curriculum topics were based on memorising. Some of them (%13.4) thought that topics were not related to each other. However, 87.5 percent of the teachers believed that they were able to make connections between the curriculum subjects and current topics.

Teachers thought that the main emphasise should be given Turkish (%45.5), the maths (%19) and social studies (%6.2) lessons in the curriculum. On the other hand, some teachers believed that “Craft and Drawing Studies” (%5.6), Religious Education (%2.3) Tourism (%2.3) should be excluded from the elementary curriculum.

Almost half percent of the teachers (%45.5) argued that literacy and numeracy teaching should be continued to fourth grade.

While 56.8 percent of the teachers said that the most effective method was the use of teaching materials for getting students’ attention in the lessons, 29 percent of them saw “making jokes” were the most effective way.

Teachers stated that they used “question-answer technique” (%51.7) more than “narrative” (%16.1) and “discussion” (%14.2).

Discussion and suggestions

It is understood that teachers’ views about textbooks and topics were affected by their assessment of students’ achievements in exams. They tend to use additional materials for the preparation of children for exams organized by the state.

According to the outcomes of the research teachers thought that the main importance should be given Turkish and the maths in order that Turkish reading and understanding skills develop while the maths improve.

One of the problems that the teachers faced was the loose of homogeny in the class. While some students learnt literacy in first grade, the others have had some difficulties for learning literacy even in the third or fourth grades.

For this reason, curriculum subjects should be expanded and specific programs should be prepared according to children's academic achievements.

As the elementary teachers suggested in this study students should be given chances to develop their problem-solving skills and should be provided learning environment in order that they can develop their self-esteem.